

„Örülök, hogy csinálhatom”

Művelődési bizottság a KSZV-nél

Négy megyéé a Kenderfő- és Szővőipari Vállalat. Az állomáshely 7 ezer körül mozog. Éveken át voltak úgynevezett oktatási és ismeretterjesztési bizottságok. Vagyis a szakszervezet és a KISZ egyaránt végezte a maga dolgát a közművelődés területén, próbálták a gyár-egységekben szervezni, rendezni ezt-azt. Ugyanakkor logikus, ha a vállalati művelődési bizottság 1977 decemberi megalakulása előtt folytatott előkészítő munka során az illetékeseknek nem egészen mindennapi dolgokat kellett figyelembe venni.

— Megalakult a bizottság — mondja **Burkus András** titkár, és kezembe nyom egy aprócska füzetet. „A KSZV művelődési bizottságának működési szabályzata.” Forgatom, nézegetem. Ilyet másutt nem láttam. Idézet a közművelődésről szóló 1976. évi V. törvényből, továbbá a művelődési bizottságok megállapítását kimondó határozatból. Azután a vállalati művelődési bizottság összetétele (társelnökökkel az élen), működésének szabályai, feladatai, hatáskör és jogkör. A tagok tennivalóinak pontos, félreérthetetlen rögzítése.

— Legnagyobb gondunk a vállalati közművelődésben a szakmai felkészültség hiánya — folytatja **Burkus**. — Kevés a nem ösztönösen dolgozó, tudatos és aktív népművelő. En is csak idén kezdem el a kiegészítő népművelő szakot — érzem a lemaradást. Mit tehetünk? Maximálisan igyekszünk elkerülni az erőszakot, a formális vállalati rendszerint efféle háttérrel születnek. Pessimista semmiképpen sem lehet az, aki ilyen munkát végez! A helyzetből követekezik, hogy nagy, látványos dolgokat egy év alatt nem érthetünk el. Kiseb-

ket is csak igen sok türelemmel lehet. Azt hiszem, a művelődési bizottság feladatai között a közművelődés ésszerűsítése a legfontosabb. A koordináció. Például az újszegedi szövőgyárból kaptuk a jelentést, hogy ennyi és ennyi ember vesz részt politikai és állami oktatásban. Csak néztünk, a létszám miatt lehetetlen, hogy ilyen sokan tanuljanak. Kiderült, a kétféle tanulást „egyesítették”. Hát inkább ne legyen akkora az a szám, de lássunk tisztán! Legutóbb javasoltuk: vegyük fel azokkal az általános iskolákkal a kapcsolatot, ahonnan a legtöbb bejárónk van. A gyese levők továbbképzését is sikerült megoldani. Minden gyáregységben működik már letéti könyvtár, szoltunk a helyiséggondok ügyében. Sokat segít-

nek az izlésefejlesztésben a vállalattal szerződött képzőművészek: **Cs. Pataj Mihály, Novák András és Zoltánfy István**. Előadásokat tartanak, festenek az üzemben. Nekünk az a legfontosabb feladatunk, hogy sokat beszél-gessünk az emberekkel. És főleg tudjuk, mit és hogyan akarunk.

— *Úgy látom, élvezi is ezt a feladatot. Szinte kislányosan lelkes, amennyire talán nem is illik...*

— Az előbb már beszéltem a felkészültséggel kapcsolatos fejáadásainkról... Idén jön egy közművelődési előadó. Nekem az eredeti szakmám pedagógus, így lettem oktatási osztályvezető. A népművelők „szent eszelőségére” itt van igazán szükség. En örülök, hogy csinálhatom...

D. L.

Március 23-tól Versmondók versenye

Március 23-tól hat egymás utáni pénteken a rádió stúdiójában — és a televízió képernyőjén — nyolc-nyolc versrajongó vetélkedik majd élő adásban az V. országos amatőrversmondó-verseny döntőjébe jutásért. Valamennyien a napokban befejeződött — kétezer verskedő részvételével lezajlott — városi vetélkedőkön szerezték meg a jogosultságot arra, hogy az elődöntőben megmérkőzzenek.

Tizenötök jutnak a döntőbe: május 4-én, Radnóti Miklós születésének 70. évfordulóján a rádió és a televízió mástól órák programot sugároz a rendezvényről.

Az elődöntő résztvevői a hét végén, szombaton ötnapos edzőtáborba indultak Tatra. Itt Vas István Kossuth-díjas költő Radnóti munkásságáról, életéről tart szemnáriumot részükre.

Atomfizikai kutatások

Kiss Dezső akadémikus nyilatkozata

Húszezer lakosú várossá nőtte ki magát fennállásának 23 éve alatt a Moszkvától 130 kilométernyire, a Volga partjára települt Dubnai Egyesített Atomkutató Intézet. 1956 őszén Dubna azért létesült, hogy a századunk tudományában nagy szerepet játszó atomfizikai kutatásokban a szocialista országok tudósai is részt vehessenek.

Kiss Dezső akadémikus, az intézet magyar igazgatója a kérdésekre válaszolva elmondta:

Van a modern tudomány-nak néhány olyan területe, amely különösen költséges. Ezek közé tartozik az atomfizika. Egy gyorsító felépítésének költsége például fél-milliárd dollár, egy detektor pedig 12,5 millió svájci frank. Nyilvánvaló, hogy hazánk már csak ezért sem

kezdhetett volna önálló atomfizikai kutatásba, a Dubnai Egyesített Atomkutató Intézet jóvoltából, ma 11 nemzet tudósai és mérnökei között ma 50 magyar kiküldött is aktívan részt vállal a közös munkából.

Dubnában részecskefizikai vagy másképpen nagyenergiájú fizikai, magfizikai és neutronfizikai kutatások folynak. A Dubnai Egyesített Atomkutató Intézetben összesen több mint 6 ezren dolgoznak, közülük 800 a tudományos kutató. A munka hat tudományos laboratóriumban folyik, tavaly 143 témában végeztek kutatásokat. Az intézet mindhárom fő kutatási irányban dolgoznak magyarok, s jelentős a részvételük az elméleti fizikai laboratórium munkájában is.

Dubnában elsősorban alap-

kutásokat végeznek az in-alkalmazásával, a diagnosztikai és terápiai lehetőségek felmérésével is foglalkoznak az-intézet szakemberei, köztük a magyarok is. Dubna arra is kiváló lehetőség, hogy tudósaink ott legyenek a tudomány élvonalában. Szakembereink felkészültségének elismerését jelzi, hogy négy éven belül négy dubnai magyar kutató kapott egy-két évre szóló meghívást Genf-be, a nyugat-európai atomkutató intézetbe.

(MTI)

Egy kiállítás ürügyén

Az egyik szegedi vállalat munkásszállójának kultúrtermében kiállítást rendeztek a közelmúltban. Cégbeli dolgozók, öntevékeny alkotók mutatkoztak be a tárlaton, amelyet mindössze három napig láthattak az érdeklődők. Bagatell belső ügy — gondolhatja hamarjában az olvasó —, elvégre a többi üzemi, vállalati és ifjúsági klubokban is szerveznek efféle rendezvényeket. Csakhogy éppen erről van szó. Szaporodnak, honosodnak az amatőrkiállítások, demokratizálódik a vizuális kultúra: miért nem örülünk hát egy-értelműen ennek a folyam-

matnak? Itt van tehát ez a vállalati tárlat. Ebben a környezetben nem volt még ilyen, érthető, hogy felcsigázta a kedélyeket. Rövid fél hét alatt közel háromszáz fordult meg a bemutatón, s azt hallottam, hogy az anyag egy része gazdára is talált. Elkelték például a meztelen fiúcskák, akik a kandalló tüzei mellett melegek egy képen, de a festett, tulipános ceterák egyikére is szemet vetett valaki. Szó, ami szó: lehetett itt válogatni! A t-

karos klubteremben fotók és kerámiák, népies ízü hímzések meg faragások sorakoztak, nem is szólva a hangszerekről, az ügyes technikai konstrukciókról és a festményekről. A bőség zavarával küszködött a látogató, amit csak a bemutatott tárgyak egy részének érdeklensége vagy izléstelensége tetézt. Mert falfresznai teret kitöltettek volna a glóccs készítmények, kár, hogy nem így rendezték őket.

Első látásra is ideges lesz az ember. Hogy kaphatnak egyáltalán fórumot ilyen darabok? Miféle kultúrcímke alatt terjeszthető az izléstelenség? De ne türelmetlenkedjünk! Legalábbis ne min-

den esetben! Hisz gyermekcipőben jár még az üzemi, vállalati klubmozgalom, sokkal inkább támogatásra, segítségére szorulnak, mint elkedvetlenítő kritikára. Ezt az ominózus tárlatot is pusztán jó szándék, kezdeményező akarat hívta életre. Egyszerűen nem tudták, nem gondoltak arra: szakmai bíráló bizottságot és engedélyt kell kérni ilyenkor a művelődési ügyi osztálytól.

Előfordul viszont, hogy nemtörődömség, lustaság, önfejlés van egy-egy válogatás nélküli rendezvény hátterében. Az egyik klubvezető az amatőrkiállítás utolsó előtti napján hívta ki a zsűrit. Noha tudta, mi a dolgok rendje, gyakorlott népművelő volt, ám, ha nem szól neki egy képzőművész, eszé ágába se jut zsűriért szaladgálni. Folytathatnám, szaporíthatnám a példákat, de csak a felelőtlenség árnyalatai gazdagodnának. És senki ne gondolja, hogy a kultúrális erkölcsletelenség bármivel jelentéktelenebb a többinél. Aki izléstelenséget, hamisságot, igénytelenséget terjeszt, az gondolkodási, cselekvési mintákat erősít. Nyilvánvaló tehát, hogy itt már a nyugtalanságnak és számonkérésnek is helye van.

Érdemes lenne még bogozni az üzemi, vállalati kiállítások ügyét. Miként születnének esztétikusabb, igényesebb bemutatók és üdvöztetőbb vásárlások, s hogyan lehetne egészségesebbé, tanulmányosabbá tenni a „népszavazások” rendjét? Egyáltalán: miképpen kellene összefogni, szervezni és támogatni ezeket a kulturális objektumokat? Hiszen szaporodnak a tárlatok, demokratizálódik a vizuális kultúra, ám ezzel együtt felelősségünk, tennivalónk is növekszik.

Szuromi Pál

SZ. SIMON ISTVÁN: 28.

Nagy vizek krónikája

„Tenger és sivatag”

Ami a Tiszán és a Tisza-völgyben immár százötven esztendeje történik, nem csupán az ember önvédelme az áradásokkal, a pusztításokkal szemben, hanem egy hatalmas természetátalakító vállalkozás is. Lápvilágból, farkasok tanójából, nádasokból emberhez szelídített, dús termőföldek lettek, víz ellen és víz elől kapaszkodó, kis, lompos településekből takaros városok és községek csapradtak, a megteremtett vizek igába fogtuk, erőmüket hajlt, kedvünkre telergettük, kormányozzuk oda is, ahol azelőtt mindig a szomszág keserítette az embert, az állatot, a növényt. Partjaira gyáróriások települtek, hátán hamarosan az Északi-tengerről is beúszhatnak a hajók, mesterséges tavait üdültelepekkel ültetjük körül, vizét tisztítóművekkel öv-jük, szárazabb évszakokban duzzasztókkal magasztjuk.

A történelem úgy hozta, hogy ebből a töltéshez nagy-ját megörököltük — a többi jószerevé a mai generációkra, a szocialista építés időszakára maradt. Pedig csak ezzel lehet teljes a mű, amely egyszerre képez biztonságot, anyagi hasznót, egészséges és esztétikus környezetet. Ez az igazi „minőségi” beavatkozás! Ez már az itteni gazdasági lehetőségeket és az itteni emberi életet is oly mértékben változtatja meg, hogy teljes történelmi végiggondolása szinte álmunk tetszik.

Külön érdekessége a témának, hogy bár a Tisza évszázadokon keresztül inkább nagy vizeivel tette magát emlékeztető — a Tisza-völgy legalább annyit szenvedett a vízhiánnyól. Mióta pedig egyre több zsilipen csapolja a vízkészletet a mezőgazdaság, az ipar és az urbanizáció, a kép-let szinte teljesen megfordult. Ha valamikor az volt a baj, hogy értékes területek szinte egész esztendőket víz alatt voltak — most földek és városok szomszágáról beszélünk. Az a víz, amit a Tisza szállít a magyar Alföldre, általában „erős”. S a víz leginkább akkor van bőségben, amikor nem tudunk vele mit kezdeni. Sivatag és tenger... — így jel-
ezt az állapotot a Vizek könyve. És már vízvezeték-

keink is rászorultak a felszíni vizekre! Legtöbb pedig a gond éppen a Tisza táján. Kormányhatározat mondta ki 1973-ban, hogy „a vízszükséglet zöme, csaknem háromnegyed része a Tisza völgyében jelentkezik, ezzel szemben a mértékadó augusztusi időszakban a térség hasznosítható vízkészlete egyötöde az ország hasznosítható vízkészletéhez”. Ez a víz pedig szinte teljes mértékben a szomszéd országokban „terem”, ahol ugyancsak nő a vízfelhasználás, tehát mind kevesebbre számíthatunk a hozzánk leballagó folyókból nyári időszakban.

Ebben az összefüggésben dicsőül meg tulajdonképpen a szocialista építés több nagy kezdeményezése a vízgazdálkodásban. Kellott nekünk Tiszalök? Érdemes volt akkor áldozatok árán megépíteni a kiskörű vízlépcsőt? Elég gazdagok vagyunk s leszünk a csongrádi újabb „Tisza-rekesztés”-hez? A válasz egyértelmű: nagyon-nagyon elszegényednénk nélkülik, és helyenként már-már a civilizált élet, a termelés biztonsága lenne veszélyben.

Magyarországon a felszabadulás előtt évente körülbelül egymilliárd köbméter friss vizre volt szüksége az országnak. Huszonöt év múltán, 1970-ben már ennek éppen az ötszöröse kellett. Erre rászámoltak még 15 évet a szakemberek és kikalkulálták, hogy 1985-ben ennek is több mint kétszeresére lesz szükség, vagyis legalább tízmilliárd köbméterre, de ha az öntözési igények növekednek, akár 13-14 milliárd köbméterre is felfúvódik az igény. A népgazdaság, és különösen az ipar nagyarányú fejlődése miatt szomszág egyre az ország. Ki hinné, hogy az ipar igényel legtöbb vizet? Márpedig így igaz: 1970-ben több mint 2 milliárd 240 millió köbmétert használt a villamosenergia-ipar és az egyéb ipar. Távolabban is ez a szektor marad a leg-szomszágabb fogyasztó. 1985-ben már 6 milliárd 400 millió köbméter vizet kér. Öntözésre ennek körülbelül a felét tervezik 1985-ben, kommunális ellátásra pedig ennek egy-negyedét.

A mi földrajzi viszonyaink nem kínálnak sok lehetőséget. Mi nem fontolgathatjuk, mint némely, északi tenger-ekhez közel fekvő ország, hogy majd jéghegyeket vontatunk a kontinens partjára, azokat elolvastjuk, és édesvizűket felhasználjuk. Arra, a fantázia birodalmába tartozó megoldásra sem spekulálhatunk, hogy alkotóelemeire bontjuk a vizet, s majd így raktározzuk, mert akkor „kisebb helyen elfér”. Nekünk csak az marad, hogy vízáldásban és vízveszedelemben bőséges évszakokban annyi vizet fogunk vissza vögyekben, teknőkben, folyómedrekben, amennyit csak tudunk, s ezekből a „spájzok”-ból eregetjük majd gyáraknak, földeknek, városoknak. És még egy: megbecsüljük ezt a vízkészletet. Hűtés, tisztítás után újra felhasználjuk, a meglevőt nem szennyezzük, netalántán még

a háztartásokban is megtanulunk valamilyen ésszerű takarékoságot.

Ezek, a természetátalakítással járó intézkedések Csongrád megyét és Szegedet is érintik. Ismeretes, hogy a harmadik magyar tiszai vízlépcső helyét Csongrád fölött jelölték ki. Ennek tározójában vissza lehet majd tartani annyit vizet, amennyivel a táj szükséglete növekedni fog. Párosulhat e nagy művel a Duna—Tisza-csatorna, amely a duzzasztó fölött torkollik majd a Tiszába, és megteremti annak lehetőségét, hogy a Dunából nyerjen vízutánpótlást a Tisza-vídek. És ezzel a vízlépcsővel teljessé válik a Tisza csatornázása, mert tőlünk délre, Törökbecsénél szomszágaink emeltek duzzasztót, teljesen azonosan felismert szükség-serűségéből, s ennek jótékony hatásait alacsony vízállás-nál mi is érezni fogjuk, egészen föl Csongrádig.

Sokszor és sokan megkérdézik: miért építenek duzzasztókat a Tiszára, ha egyszer az árvízi fenyegetettség sohasem sikerül elkerülni? Ezekkel talán még fokozzuk is a veszélyt... Ez a fenntartás azonban csak laikus fejformális logikai bukfcence, ugyanis a duzzasztóműveknek nincs hatásuk a magasabb vízállásokra. Nagy vízkor duzzasztó hatásuk nem érvényesülhet, a víz lefolyását nem akadályozzák, csak kis vízek mérsékelt emelésére képesek. A duzzasztott víz még a mederben marad (l. Törökbecse), vagy a tározókban biztosítja a mű a kívánt vízsínt.

Régi leírásokból s az öregek emlékezetéből tudjuk, hogy valamikor igen élénk vízi élet folyt a Tiszán. Hajó-építők éltek seregüstül Szegeden is, vizen járók hordták s vitték hajóikon a sót, a bort, tutajokon érkezett a fa... Gabonás hajók sorakoztak, vizen hordták a cukorrépat, személyszállító gőzösköket kötötták végig a Tisza ezüst szalagját... A nagyvíz utáni újjáépítésnél különös figyelmet szentelt a mérnöki kar a rakpartnak... Manapság viszont újdonság, szenzáció egy-egy testesebb hajó megjelenése a Tiszán. A téli kikötő ősszel zsúfolásig megtelt gőzöskökkel, motorosokkal, uszályokkal, s mostanában ott is alig-alig tudunk megmutatni kíváncsiskodó gyerekeinknek egy valamirevaló vízi járművet. A vízfűző kis vontatót és köves uszályait még látjuk, mikor partbiztosításhoz, mederigazításhoz hordják az anyagot, egy-egy daruval örvendeztet meg bennünket valamely hídépítés — és semmi több. A vízfűző szakemberek azt mondják: ha befejeződik a tiszai duzzasztóművek rendszere, akkor ismét megindulhat a rendszeres tiszai hajózás, följöhetnek a Dunáról és a tengerekről roppant terheikkel a vízi szerelvények: ha pedig elkészül a Dunát, a Rajnát és a Majnát összekötő nyugat-európai csatorna-rendszer, az Alföldnek észak felé is kijárata lesz a tengerhez, illetve közvetlen vízi összeköttetése a kontinens belsejével.

(Folytatjuk.)